

Nr 31.

Ankom till Riksdagens kansli den 25 februari 1913 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag, åsyftande rätt för enskild person att för husbehov tillgodogöra sig vatten å annans mark m. m.

(2:a Avd.)

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets behandling överlämnad motion, nr 151, har herr *Westlund* hemställt, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana lagbestämmelser, att rättighet må medgivas enskilda personer att för husbehov få tillgodogöra sig vatten å annans mark samt över annans mark draga rörledningar även när marken äges av annan än ägaren till vattnet.

Till stöd härför har anförts följande:

»En olägenhet, som ofta förefinnes, synnerligast på landsbygden, består däruti, att personer, vilka på sina fastigheter äga källor eller brunnar, neka sina grannar och närboende att därifrån hämta eller leda vatten till sina gårdars och fastigheters behov eller också härför betinga sig en ersättning, vilken icke står i något rimligt förhållande till den skada och det intrång, som därigenom förorsakas.

Vid nyare laga skiften och hemmansklyvningar ha sådana rättigheter, som här avses, ibland tillgodosetts för flera eller alla delägarna på ett bättre sätt än förut, men vid dessa förbehåll har man ofta förbisett den del av rättigheten, vilken avsett ett tidsenligt tillgodogörande av vattnet från dessa för gemensamt behov avsatta brunnar eller källor medelst anbringande av ledning.

Vid äldre skiftesförrättningar har man sällan gjort några undantag i berörda hänseende, utom det, att trakter finnas i vårt land, synnerligast i Norrland, där laga skifte ännu ej ägt rum.

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 10 saml. 16 häft. (Nr 31.)

I detta sammanhang torde även få erinras, att fall förekomma, då genom brukningsdelarnas klyvning och därav följande utflyttning det blivit synnerligen lägligt att få husbehovsvatten från ställen, som vid föregående jorddelningar ej kunnat förutses — ja, till och med från platser, vilka ligga utom skifteslagets område.

Det framträder därför ett starkt behov av sådana lagbestämmelser, att möjlighet kunde beredas medlemmar inom ett samhälle eller vid enskild gård att för husbehov, utan allt för kostsam procedur och mot skälig ersättning, få tillgodogöra sig å annans mark befintligt vatten och att därifrån få leda vatten medelst i jorden nedlagda rörledningar, där sådant prövas kunna ske utan förfång för ägaren av marken.»

Utskottet.

Såsom synes, påyrkar motionären lagbestämmelser av tvåfaldig innebörd, avseende nämligen dels rätt att för husbehov taga i anspråk vatten å annans grund och dels rätt att för tillgodogörande av vatten över annans mark framdraga rörledning. Nu vill det av motionens ordalydelse förefalla, som om den sistnämnda rättigheten vore av motionären avsedd endast eller i varje fall närmast såsom medel att förverkliga den förstberörda. Tydligt torde emellertid vara, att en sådan rätt som den senare ej nödvändigtvis förutsätter samtidig legalisering av rätt att annorlunda än efter avtal taga i anspråk annan fastighets vattentillgång, samt att sålunda intet sådant intimt sammanhang mellan dessa båda frågor är för handen, att icke den ena mycket väl låter sig lösas oberoende av den andra. Vid sådant förhållande anser utskottet riktigast att vart för sig behandla motionärens båda yrkanden.

Vad då först angår den i motionen påyrkade rätt att för husbehov tillgodogöra sig vatten å annans grund, förhåller det sig ju obestriddigen så, att innehavare av sådana fastigheter, å vilka icke finnes tillräcklig tillgång på husbehovsvatten, kunna vara hänvisade till att genom uppgörelser med ägare av i berörda hänseende bättre lottade grannfastigheter söka fylla det nödtorftiga vattenbehovet, något, som emellertid kanske icke alltid lyckas. Det kunde ju under sådana förhållanden synas billigt, att innehavare av dylika vattenbehövande fastigheter erhöles laglig befogenhet att mot erläggande av skälig ersättning tillgodose sitt vattenbehov från sådant ställe utanför det egna området, där det naturligtast och lämpligast låte sig göra. En dylik rätt kunde synas så mycket mera befogad, ifall densamma, såsom i motionen föreslås, lagligen inskränktes till fall, där rättigheten prövades kunna utövas »utan förfång för» vattenägaren. Emellertid torde just på denna punkt — då det nämligen gäller att fastslå begreppet »förfång» — avgörande betänkligheter yppa

sig mot ett bifall till motionen i dess nu berörda del. Det torde nämligen ej vara så lätt att avgöra, huru långt ägare av fastighet, vars vattentillgång skulle göras för annan tillgänglig, i varje särskilt fall borde vara pliktig att tåla intrång, innan skäligen kunde anses, att förfång föreläge. Särskilt torde det under perioder av ihållande torka, eller då av annan anledning vattnet kan sina i källor, brunnar och sådana vattensamlingar av mindre omfång, som i motionen åsyftas, vara vanskligt nog att avgöra, i vilken omfattning ägare därav skulle vara nödsakad att för annans skull underkasta sig ytterligare minskning av vattenmängden. Även torde det vara förenat med stora svårigheter att vid bestämmandet av grunderna för ersättnings utgående samt av ersättningsbeloppets storlek i det särskilda fallet förutse och beräkna, i vilken omfattning fastighet, vars vatten sålunda toges i anspråk, i en framtid, eventuellt för industriella anläggningar eller andra dylika ändamål, kunde komma att för egen räkning behöva disponera den å fastigheten befintliga vattentillgången.

För övrigt torde det icke böra förbises, att en sådan rätt som den av motionären i första rummet föreslagna principiellt skulle förutsätta en modifiering av hittills gällande grundsatser rörande äganderätt till vatten, i det att densamma skulle innebära ett, visserligen praktiskt taget, ofta tämligen betydelselöst, men, rättsligt sett, otvetydigt tvångs-ingrepp i enskilds äganderätt till förmån för annan enskilds behov.

Om något dylikt ingrepp kan det däremot uppenbarligen icke bliva fråga i det senare momentet av motionärens yrkande, det nämligen, som avser lagstadgad rätt att över annans mark draga ledning för vattentillförsel. En sådan rätt, vars karaktär blott bleve en lagligen grundad servitutsrätt, skulle, enligt utskottets mening, mången gång bliva av största betydelse för avhjälpan av i motionen berörda olägenhet, och detta även utan att förutsätta den i motionen föreslagna rätt till tvångsförvärf av annan tillhörigt vatten. Lätteligen kunna ju tänkas fall, då frågan om bristande vattentillförsel för en fastighet endast härrör ur svårigheten att få begagna annan tillhörig mark för anläggning av vattenledning. Så t. ex då fastighet består av flera än ett skifte, av vilka det ena inrymmer vattentillgång men genom annan tillhörig mark är skilt från den del av fastigheten, där vattnet är avsett att komma till användning eller då innehavare av vattenfattig fastighet genom frivillig överenskommelse förvärvat rätt att tillgodogöra sig vatten å annans mark, men svårighet uppstår att över mellanliggande, tredje man tillhörig, fastighet vinna väg för vattnets ledning. I sådana fall förefinnes, enligt utskottets åsikt, ett fullt berättigat intresse, som

med allt fog kan påkalla att bliva lagligen tillgodosett. Gällande lag medgiver emellertid icke fastighetsinnehavare möjlighet att för enskilt ändamål tilltvinga sig rätt till här ifrågakomna ledningsföretag, och ej heller är frågan om dylik rätt berörd i något av nu utarbetade förslag till revision av de vattenrättsliga och expropriationsrättsliga förhållandena. Härvid är visserligen att märka, att uti det nu föreliggande förslaget till ny expropriationslag bland de uppräknade ändamål, för vilka annans fastighet må tagas i anspråk, även medtagits behovet »att förse en ort med vatten», men torde denna bestämmelse dock vara otillräcklig med hänsyn till mångfalden av fall, då det blott är en enskild fastighet, för vilken ett dylikt behov föreligger. Det synes sålunda utskottet, som om i lagstiftningen här föreläge en brist av beskaffenhet att böra föranleda uppmärksamhet från statsmakternas sida. Såsom ett önskemål anser sig utskottet emellertid böra framhålla, att proceduren för vinnande av rätt till sådana mindre ledningsföretag, varom här kan bliva fråga, måtte göras så enkel och föga kostsam som möjligt, svarande mot dessa företags egen natur.

Med åberopande av det nu anförda får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, i anledning av förevarande motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådana lagbestämmelser, att rättighet må medgivas enskilda fastighetsinnehavare att för tillgodogörande av vatten till husbehov över annans fastighet framdraga ledning.

Stockholm den 25 februari 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Närvarande: herrar Persson, Odelberg, Tamm, frih. De Geer, Paulson, Fahlén, Lindblad, Pers, Ericsson, Nilsson i Kabbarp, greve Hamilton, Kronlund, Andersson, Linders, Hellström, Ekerot.